

Frafall og gjennomføring i videregående opplæring

Gudmund Hernes

Fafo

Oppdraget

- En synteserapport om frafall fra videregående opplæring i Norge
- som et bidrag til debatten om hvordan gjennomføring kan økes.
- Ikke ny forskning
- Lett tilgjengelig

Situasjonen: Frafall er

- Er et stort problem
 - Minker sjansen for jobb
 - Varig koplet fra arbeidsmarkedet
 - Dårligere inntekt, levekår og helse gjennom hele livet
 - Store økonomiske kostnader (5 mrd per år)
- Ikke et nytt problem
 - Gjennomføring sterkt forbedret av Reform 94:
Yrkesfag 30 → 60%
 - Stabilt siden
 - Konsekvensene av ikke å fullføre større !
- Ikke et særnorsk problem
 - Midt i laget
 - Men det betyr ikke at oppgaven er mindre hos oss !

Situasjonen: Frafall

- Er ikke *ett* problem
 - Mange årsaker og virkninger
 - Ikke alt kan påvirkes like lett
- Har ikke *én* løsning
 - Ulike tiltak virker overfor ulike grupper
 - Ikke alt like tilgjengelig for myndighetenes politikk

Men:

- Noe av det som er gjort har virket svært
 - Noe kan virke raskt om det følges opp med organisatorisk fantasi og politisk trykk
 - Problemet er ikke først og fremst at man ikke vet hva skal gjøres, men at man ikke har gjennomført det man vet.
- Det er et optimistisk budskap!
- Ledelsen fra departementet avgjørende.
- Selv om iverksettelse av tiltak er presserende og ledelse fra sentralt hold avgjørende, behøver *ingen å vente på andre*
 - *Det er nok å gjøre for alle aktører, på alle nivåer:*
 - *Departement og direktorat, fylker og skoler, foreldre og lærere, bedrifter og elever*
- Samlet vil tiltakene få stor og varig effekt!

De lange linjer i koplingen utdanning og arbeidsliv

- Mindre slit og mer fritid
- Mer utdanning og kunnskap → høyere produksjon, økt inntekt, høyere konsum, flere varer og nye tjenester
- Bedre helse
- Kunnskapsinnholdet i alt øker
- Arbeidsplassene tryggere og mer interessante
- Sterkere innvirkning og medbestemmelse
- Lettere å tilpasse og omstille produksjonen

Hva vet vi om frafall?

- Nesten alle – mer enn 95% starter i videregående opplæring samme år som de avslutter grunnskolen. Rett til videregående opplæring innført med Reform 94 er blitt reell: Hele kullet inne!
- Gjennomsnittsalder for yrkesopplæring ned
- Vesentlig bedret gjennomstrømning
- Storparten normal progresjon og fullfører på normert tid
- Men en tredjedel faller fra
- Forskjell yrkesfag og allmennfag
- Forskjell mellom yrkesfaglige studieretninger
- Også de som faller fra i videregående opplæring i 2,9 år – mangler ofte bare ett fag !
- Gutter faller fra mer enn jenter

Hva vet vi om frafall 2 ?

- Svake ferdigheter fra grunnskolen betyr mest
- Fravær fører til frafall
- Alle overganger kritiske
- Mangel på læreplass → frafall
- Mangel på norskkunnskap → ikke læreplass
- Å falle fra øker sjansen for å falle ut

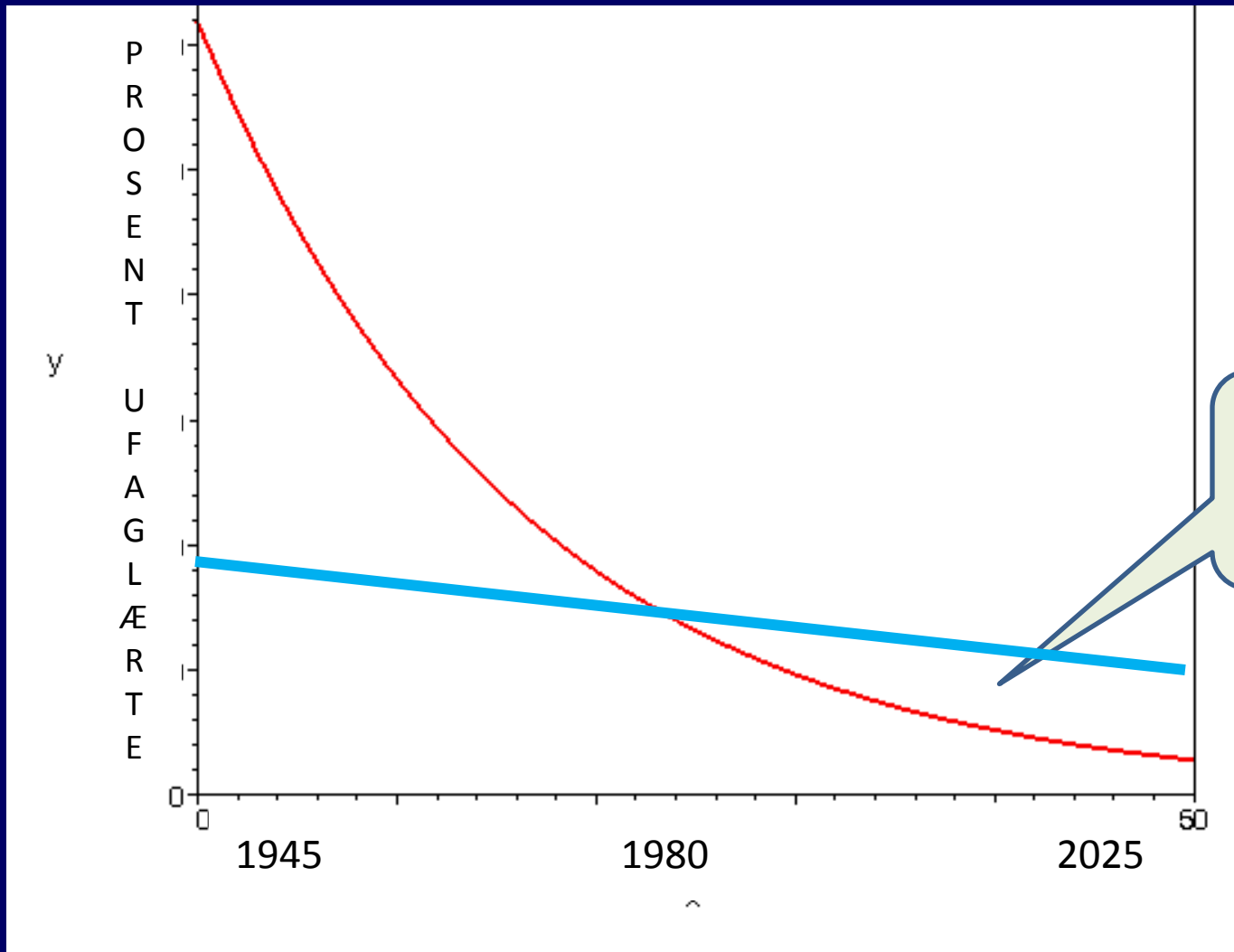
BEGIVENHETENES KONSPIRASJON

- Faren for mistolkning: Frafall skyldes individuelle svakheter
- Ikke førstevalg → Frafall
- Mangel på læreplass → frafall
- Velge yrke som 16-åring → Frafall

Bomben

- I 1950 hadde bare 16 prosent av befolkningen over 16 år mer enn grunnskoleutdanning
- I dag starter nesten alle – 97 prosent – direkte i videregående opplæring etter ungdomsskolen
- Der ungdom før kunne gå rett fra folkeskolen til en huspost eller til sjøs, til gårdsarbeid eller til fabrikk, der stilles det krav om mer spesialisert og sertifisert kompetanse
- Siden 1974 antallet industriarbeidsplasser ned med 100.000
- SSB: I 2025 behov for 100.000 færre ufaglærte sammenliknet med 2004
- **Bare 3.5% av jobbene for ufaglærte !**
- *Uten utdanning utenfor 95% av arbeidsmarkedet!*
- *De som faller fra ikke kompetanse på høyde med jobbene i arbeidslivet !*

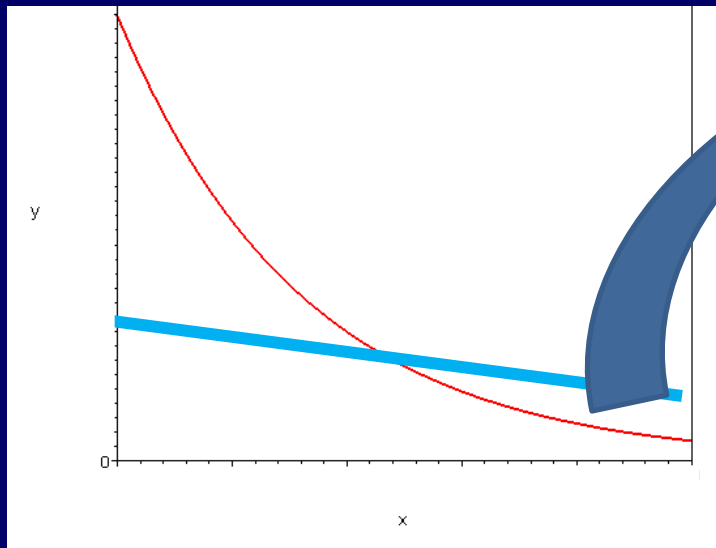
Andel uten videregående – andel ufaglærte arbeidsplasser (stilisert)

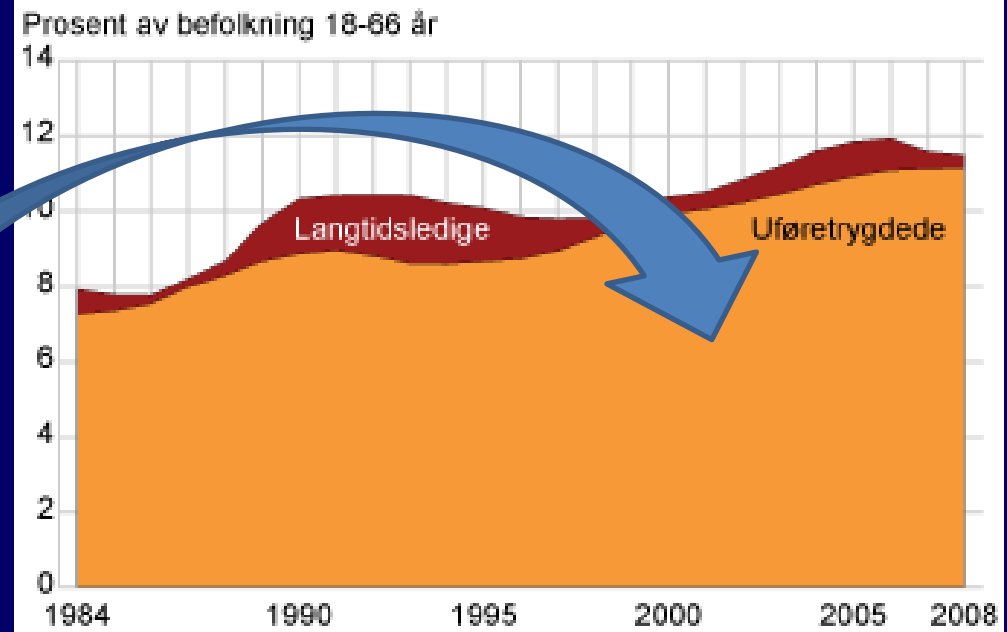
Hva skal disse gjøre ?

Faremeldinger

- Lav ledighet, høy og økende andel på uføretrygd
- 340.000 på uføretrygd , økning med 7000 fra året før
- Stadig flere unge, særlig menn: 2008: 4700 i gruppen 18-24: Menn flertall 56%

Langtidsarbeidsledige og uførepensjonister som andel av befolkningen. 1984-2008. Prosent av befolkning 18-66 år

Kilde: Statistisk sentralbyrå og NAV.

Hvordan er de unges verden endret?

- Den lange trenden:

Aldersblandet, voksendominert

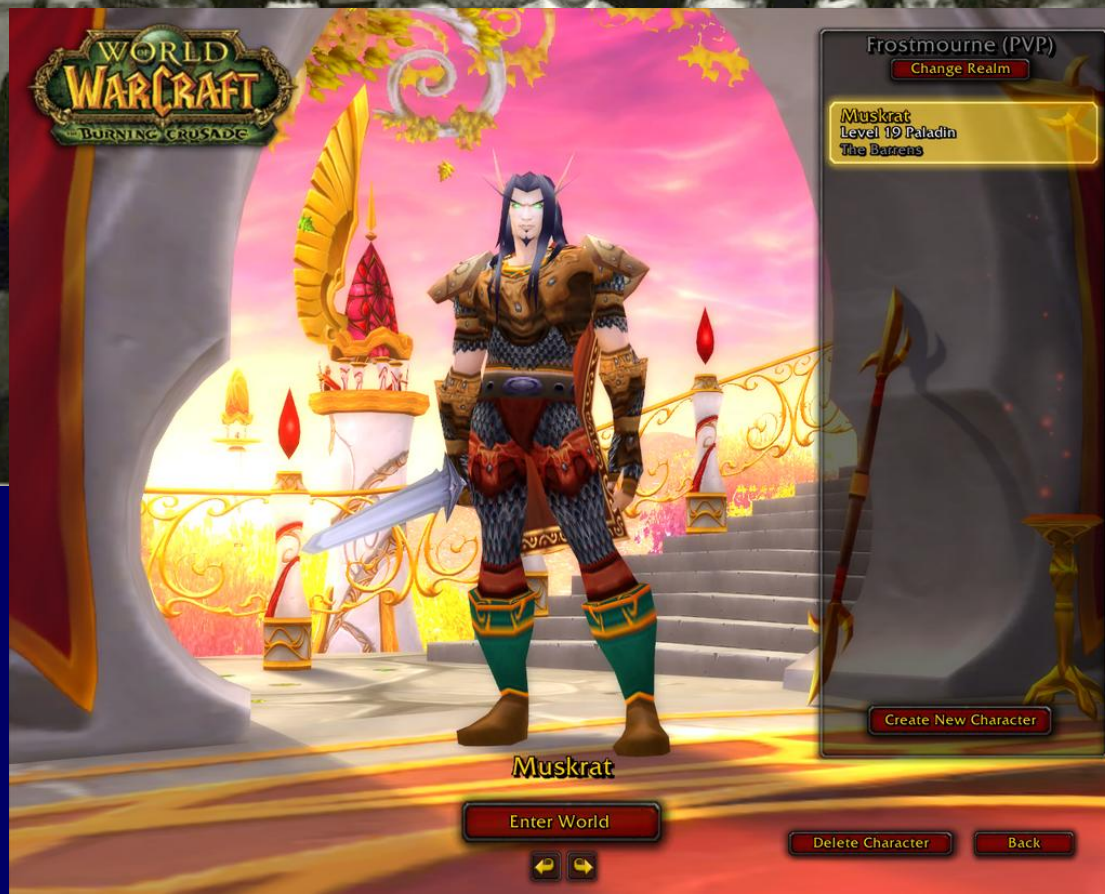

SURFACE WORKERS AT CAMBOIS COLLIERY. BOILER HOUSE HAD A HAND-FIRED BOILER. PHOTO FROM DAVID DURWARD'S COLLECTION

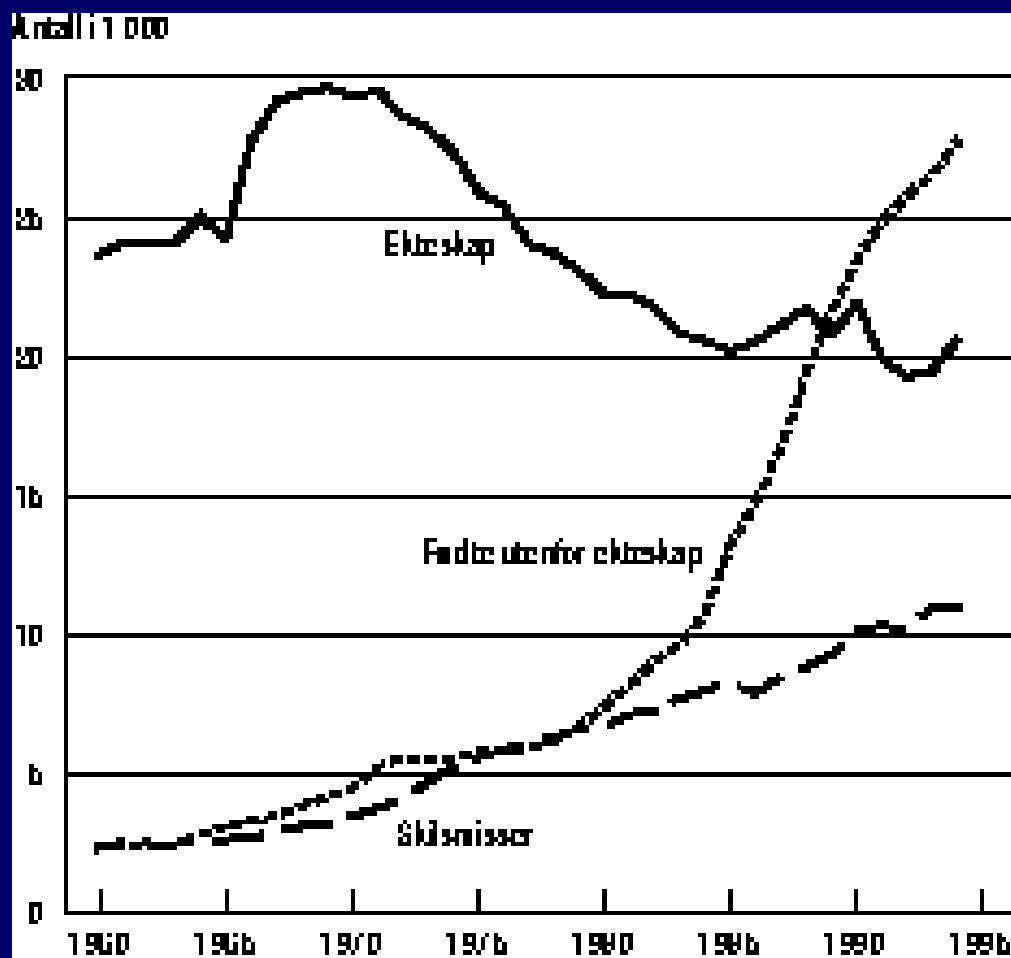
Jevnaldringer, mediestyrt

Endret konkurranse

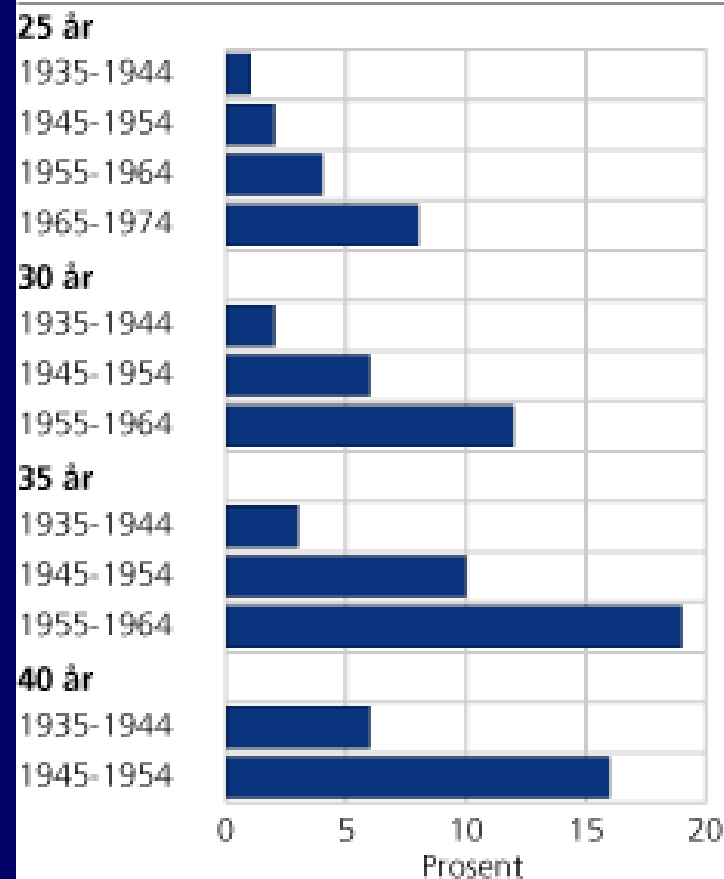

Mer flytende familieliv

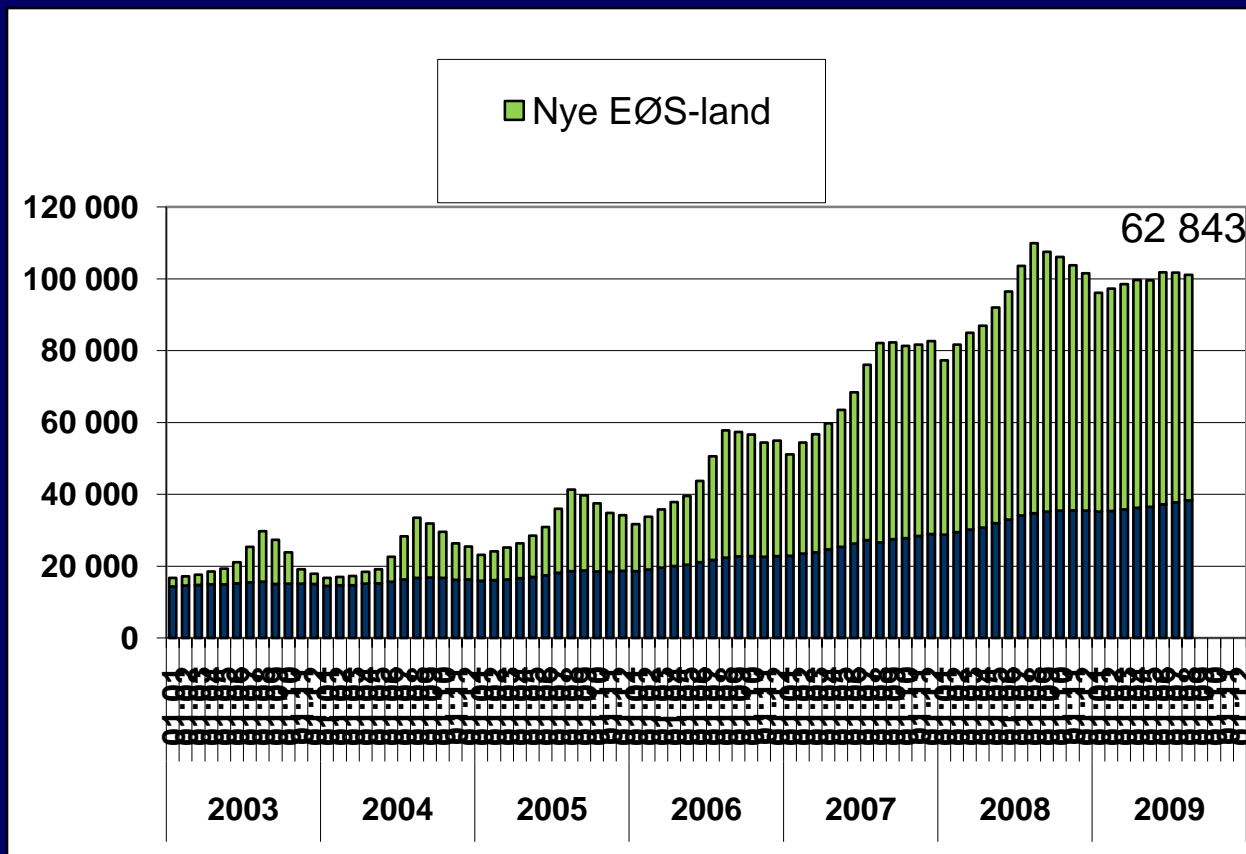

Kilde: Befolkningsstatistikk 1996 Hefte III, Statistisk sentralbyrå

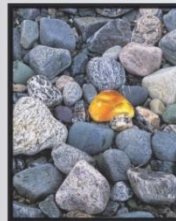
Figur 3. Andel med minst to samliv ved ulike aldre. Kvinner og menn født 1935-1974. Prosent

Arbeidsinnvandring og læreplasser

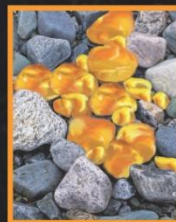

Gudmund Hernes

Gull av gråstein

Tiltak for å redusere frafall
i videregående skole

Hva må gjøres

Utgangspunktet

- **I genene er det skrevet**
 - Naturen avgjør
 - Ulikhet biologisk begrunnet
 - Fatalistisk syn på skolens oppgaver
 - Elevene er for dårlige – dessverre
 - Fatalistisk
- **Alle er overutstyrt!**
 - Evner kan man gjøre noe med
 - Muskler kan trenes
 - De unge har krav på krav
 - Ikke elever for svake for skolen – skolene for svake for elevene !
 - Optimistisk

Oppfølging, oppfølging, oppfølging

- Lærerne må følge opp elevene !
- Foreldrene må følge opp sine barn !
- Skoleledelsen må følge opp lærerne !
- Kommuner og fylker må følge opp skolene – og lærebedriftene – de har ansvar for !
- De sentrale myndigheter må følge opp fylker og kommuner !

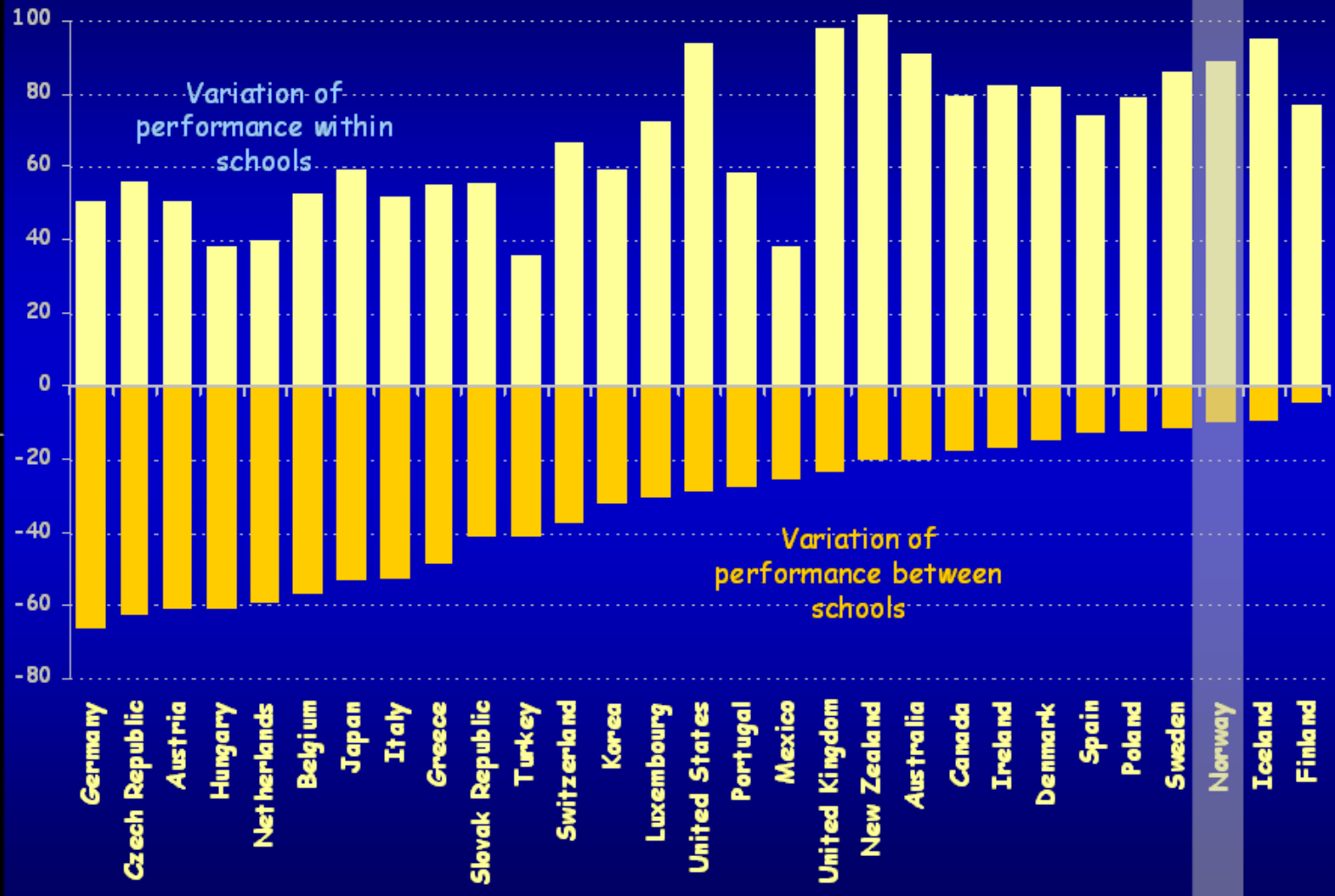
Tiltak eksempler: Førskole

- Alle må lære norsk – tidlig, før skolestart!
- Nå: De som trenger det mest bruker det minst
- Gratis kjernetid
- Bedre førskolelærerutdanning
- Flere norsktalende

Tiltak eksempler: Grunnskole

- Mange ut av grunnskolen uten grunnleggende ferdigheter
- Svake ferdigheter fra grunnskolen betyr mest for frafall i videregående
- Bergensundersøkelsen: Heiser og heisførere

Variation in student performance

Tiltak eksempler: Grunnskole

1. *Still klare og etterprøvbare – gjerne ambisiøse – krav og forventninger til elevene.*

Grunnleggende ferdigheter !

2. *Bruk tid på å få både elever og foreldre til å arbeide for å nå disse målene.*
3. *Planlegg undervisningen baklengs.*
4. *Gjennomfør planene med skjønn og foreta de nødvendige tilpasninger underveis.*
5. *Gode lærere søker hele tiden selv å lære.*
6. *Gode lærere bryter ut av en snever rolledefinisjon.*

Tiltak eksempler: Videregående

- Yrkesretting !

Tiltak eksempler: Videregående

- Introduksjonskurs
- Praksisbrev ?
- Fravær
- Oppfølgingstjenesten revitaliseres !

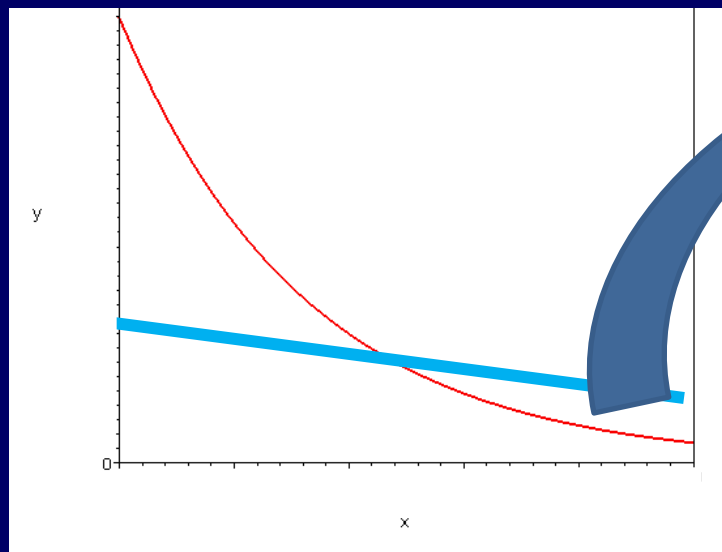
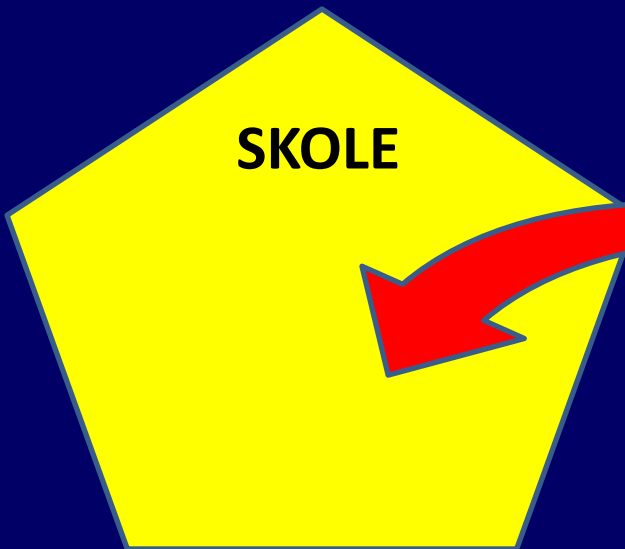
Tiltak eksempler: Videregående

- Organisert ufornuft
- Innsparing i en etat gir utgifter for en annen
→ Sammenslåtte klasser
- Eksamen → Ikke yrkesretting → Frafall → Uføre

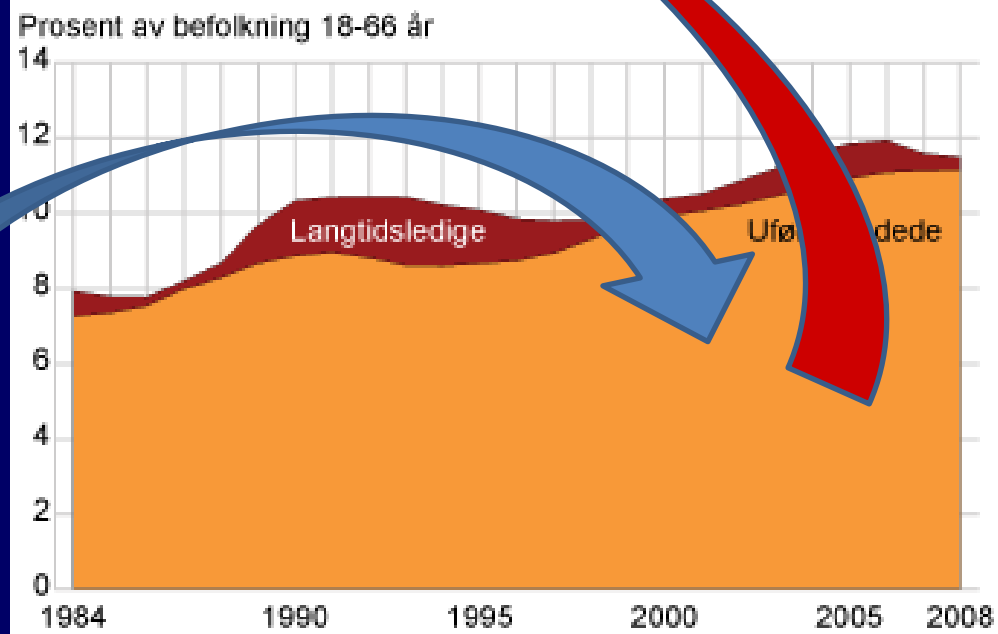
Tiltak eksempler: Videregående

- Tilgang på læreplasser
- Offentlig sektor sentral oversikt – og krav til antall lærlinger !
 - Alle departementer
 - Alle underetater
 - Årlig rapportering
- Alle arbeidsgivere betaler en avgift til lærlinger proporsjonalt med antall ansatte
 - Tar de lærlinger får de ”penga tilbars”
 - Pluss noko attåt!
- Læreplasser fast del av offentlige anbudsbetingelser

Alternativet

Langtidsarbeidsledige og uførepensionister som andel av befolkningen. 1984-2008. Prosent av befolkning 18-66 år

Kilde: Statistisk sentralbyrå og NAV.

Et bevegelig mål

Krav til gjennomføring i år

*= Antall elever * (Andel som fullførte i fjor + 10% kutt i frafall i fjor)*

Med 2000 søkere og 70% fullførte 1400
Årets krav: 10% reduksjon av frafallet

$$1460 = 2000 [.70 + 1/10(.30)]$$